

Op atelierbezoek bij
Jacomijn van der Donk

Een ring waarvan de steen zich tijdens het dragen schuilhoudt, een collier dat alleen in geopende toestand een parel toont: Jacomijn van der Donk (1963) is gefascineerd door het spel van verbergen en tonen. Ze maakt van haar sieraden geen pronkstukken om de kijker te behagen, maar intieme objecten die hun geheim pas prijsgeven als de drager dat toestaat.

Wanneer Jacomijn van der Donk in 1990 het laatste jaar van haar opleiding edelsmeden aan de Rietveld Academie ingaat, heeft ze nog geen sieraad ontworpen. "Ik maakte objecten van koper en andere metalen. Sieraden in de klassieke betekenis van het woord konden mij niet bekoren. Het waren in mijn ogen slechts opdringerige pronkstukken die hoofdzakelijk als statussymbolen fungeerden. Maar in het eindexamenjaar kon ik niet langer in een grote boog om het sieraad heen."

Ze zwaait af met een 'verende ring' waarin haar scepsis ten opzichte van het sieraad als statussymbool op subtiele wijze aan het daglicht treedt. Deze zeshoekige ring bevat een steen van bergkristal. De steen is verbonden aan een T-constructie die tussen twee vingers geklemd wordt, zodat het bergkristal tijdens het dragen in het huis verborgen blijft. Op afstand heeft de ring niets bijzonders. Hij is dan ook niet gemaakt voor de kijker, maar voor de drager. Alleen zij (of hij) ziet de steen bij het afdoen van de ring in volle glorie herrijzen. Een strikt persoonlijk juweel derhalve dat zijn schoonheid als een kwetsbaar geheim deelt met de bezitter. Toch is de communicatie tussen kijker en drager niet geheel verboden. Aan de binnenzijde van het huis zijn zes spiegels aangebracht. Wie heel dichtbij mag komen en van boven in de ring kijkt, ziet niet één, maar zeven stenen. De ring vormt het middelpunt van een spel tussen

illusie en de werkelijkheid, verbergen en tonen. Een spel waarin de drager het initiatief heeft.

Aanvankelijk ontwerpt Jacomijn van der Donk uitsluitend ringen, waarin ze optimaal haar ideeën over het functioneren van sieraden kwijt kan. "Ik betwijfel of ik ooit aan zoiets als een broche zal beginnen. Een broche heeft niets intiem, je loopt er mee rond voor een ander. Bovendien is het zo'n statisch object. Een broche heeft veel weg van een obstakel, losgezongen van de kleding en het lichaam, dat willekeurig tegen de revers of borst is aangeplakt."

De ring met het peervormige zakje van glaskraaltjes draag je dan ook niet op je vinger maar in je handpalm. Een zacht speeltuig waarin je eindeloos kunt knijpen. Het heeft dezelfde meditatieve uitwerking als het glijden van de vingers over de kralen van de rozenkrans of het snoer van de islamieten. Even zintuiglijk is de ring met vleugels van stukjes ivoor. Het ivoor (afkomstig van oude piano-toetsen) dwarrelt op of tussen de vingers en twinkelt mee op het ritme van de beweging van de hand. De ring heeft twee kanten. Op de vinger prijkt een lens, onder de vinger gaat een parel schuil, die de kijker alleen te zien krijgt wanneer de drager de binnenkant van haar of zijn hand blootlegt. Als de ring van de vinger wordt geschoven, kan de parel door de lens bewonderd worden. De parel doet zich dan groter voor dan zij werkelijk is. De vleu-

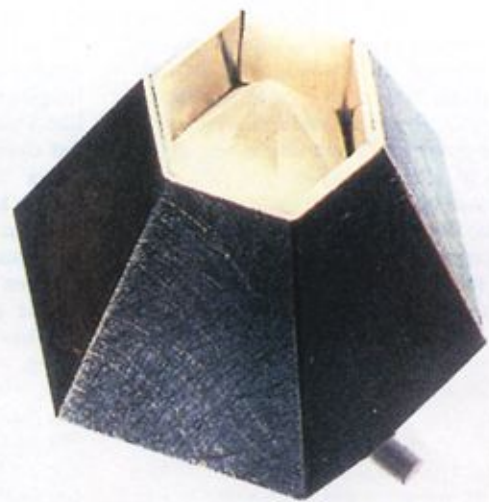
geling verenigt de sensualiteit van de peervormige ring met de illusie en intimiteit van de verende ring.

"Een collega vertelde me eens dat hij mijn ringen zo vrouwelijk vond. Ik geloof dat ze inderdaad een erotische lading bezitten. De vormen zijn zacht en sensueel. Ze prikkelen de huid en de fantasie. Maar je kunt er ook op een verfijnde manier een ander mee uitdagen en naar je toe lokken. De ander is overigens vaak een vrouw. Vrouwen hebben meestal meer oog voor dit soort van 'erotiek'."

De ringen van Jacomijn van der Donk werden al spoedig opgemerkt door vakgenoten en galeriehouders. In het eerste half jaar na haar eindexamen exposeerde zij in vooraanstaande galerieën die gespecialiseerd zijn in moderne sieraden, zoals Marzee-Nijmegen, Sofie Lachaert-Gent en Louise Smit-Amsterdam. Het Stedelijk Museum Amsterdam, Gemeente Museum Arnhem en Centraal Museum Utrecht kochten werk van haar aan en in het voorjaar van 1993 nam ze als een van de jongste ontwerpers deel aan 'Facet I', de eerste grote internationale sieradenbiënnale van Nederland die plaatsvond in de Kunsthal te Rotterdam. Aan de vraag naar haar werk kan ze nauwelijks voldoen. "De meeste werken zijn unica. Grote oplagen maak ik niet. Zonder assistentie zou ik daar overigens niet eens aan toe komen. Ik ben nu al dag en nacht in mijn hok in de weer. De sieraden die ik ontwerp zijn buitengewoon bewerkelijk."

1

2

3

Breien, haken, rijgen: ontelbare uren handwerk zijn gestoken in de nieuwe serie werken waarmee ze najaar '93 op haar eerste solotentoonstelling in galerie Louise Smit naar buiten kwam. Geen ringen ditmaal, maar ragfijne halssnoeren en armbanden van filigraan die een ambachtelijke indruk maken. "Ik heb er geen moeite mee als mensen mijn werken klassiek noemen. Integendeel, ik heb groot respect voor het oude ambacht. Wel ben ik uitgegaan van mijn fascinatie voor de spanning tussen schijn en realiteit en heb ik getracht om de intimiteit van het sieraad overeind te houden, in de wetschap dat je een halssnoer niet zomaar even wegmoffelt als een ring in de palm van je hand." Daarom heeft zij ditmaal bewust gekozen voor een presentatie in nissen achter gesloten gordijnen. De wanden van de nissen zijn bekleed met spiegelende vlakken, waardoor de kijker na het opzij schuiven van het gordijn zichzelf temidden van een veelvoud aan sieraden ziet. Hij waant zich even de bezitter van een schat aan koninklijke pracht die evenwel niet en plein publique maar in stilte genoten wordt.

De opstelling versterkt de lading, die in

de werken zelf ligt opgesloten. Zoals in het halssnoer dat zijn steen 'koestert'. Een ring houdt de delen van de hanger bijeen. Als je hem naar boven schuift, opent de knop zich als een lotusbloem en wordt de parel zichtbaar. Bij de armband en de 'stola' is het accent verschoven naar de relatie tussen sieraad, kleding en lichaam. Wanneer de hand afhangt, is de armband een soort zwarte kous, een verlengstuk dus van de mouw. Verheft de hand zich, dan wordt zij zelf een juweel dat door de armband heen schijnt. De 'stola' zie je op de naakte huid, tegen zwarte kleding valt zij weg.

Midden in de galerie hangt een rechthoekige glasplaat met daarop een halssieraad van een meter. Hier geen verstoppertje achter geheimzinnige gordijnen, maar een theatrale presentatie met een spot van boven waardoor de schaduw van het sieraad op de sokkel valt. Een museumstuk? "Ik maak mijn sieraden voor het lichaam." In dit geval echter, is het sieraad liggend in een museum of om de hals van een vrouw van even grote waarde. In deze museale presentatie komt vooral de dieptewerking van het voorste deel tot zijn recht. In de schaduw zie je de gelaagd-

heid van het filigraan dat aan kant doet denken. Maar het lijkt me fantastisch om een vrouw met dit sieraad te zien lopen. Het halssieraad bestaat uit twee delen. Het achterste deel wordt gevormd door een staart met antieke granaten die tijdens het lopen tegen de rug slaat. Dat moet een bijzonder sensuele ervaring zijn. Het voorste deel dat op de borst rust, bezit de voor mij zo fascinerende wisselwerking tussen scherpte en diepte. Tijdens het dragen slijt de zwarte toplaag van de bolletjes die met de huid en de stof in contact komen, waardoor de glans van het zilver bovenkomt. Deze bolletjes lichten op, de tussenliggende delen blijven donker. Op deze organische wijze wordt het sieraad één met het lichaam en de kleding. Het verkrijgt, net als bij de museale presentatie, de gelaagdheid van kant."

Voor de uitnodiging van de tentoonstelling nam Jacomijn van der Donk een detail van Johannes Vermeers *Vrouw aan het kantklossen*. Alle aandacht richt zich op de handen van de kantklosster, het voorovergebogen lichaam, de concentratie die van de uitsnede van het gezicht valt af te lezen. Het is als een portret van Van der Donk zelf. Het toont de meditatieve

4

5

stemming opgeroepen door de eindeloze herhaling van de handeling. In het werk van Vermeer treft ze een intimiteit aan waar ze zelf in haar sieraden naar op zoek is. "Wanneer ik voor een schilderij van hem sta, bekruipt me het gevoel dat Vermeer een gebeurtenis heeft vastgelegd die niet voor de kijker bestemd is. Als een voyeur pleeg je inbreuk. Zo privé, zo vertrouwelijk is dat moment van de vrouw die haar brief leest op dat doekje in het Rijksmuseum te Amsterdam. Het gordijn lijkt net te zijn weggetrokken. Intimiteit en gelaagdheid: Vermeer heeft dit op onovertroffen wijze uitgedrukt in het contrast tussen de onscherpe, donkere voorgrond en het bijna tastbare licht dat op de lezeres in het midden van de kamer valt. Vermeer had liefde voor de vrouw. Hij maakte van haar een sieraad."

■ Wouter Prins

Foto Jacomijn van der Donk: Bert Nienhuis

Foto's sieraden: Diederik van der Donk

1. Verende ring, met getoonde steen
2. Verende ring, met verborgen steen
3. Ring met peervormig zakje
4. Ring met 'vleugels' en lens
5. Halsnoer

